Identiteit
— en —
Beeldvorming

In deze module worden oefeningen aangeboden over identiteit en beeldvorming waarmee de trainer op een laagdrempelige en voor iedereen herkenbare wijze aan de slag kan.

Identiteit is het resultaat van een proces van zelfidentificatie en identificatie doorheen de 'ander'.
Enerzijds bepaalt het individu wat het 'ik' inhoudt. Anderzijds gebeurt zelfidentificatie ook tegen het licht van de omringende omgeving. Wie je bent, bepaal je voor een deel zelf, maar hangt ook af van het beeld dat anderen van je hebben. Identiteit wordt dus ook bepaald door maatschappelijke beeldvorming.

Sommige identiteitskenmerken lijken vast en onveranderlijk, maar in de werkelijkheid is identiteit een proces dat nooit 'af' is. Een individu schrijft voortdurend aan zijn of haar levensverhaal; door ouder te worden, nieuwe ervaringen op te doen en door je te bewegen in steeds andere plaatsen en contexten wordt identiteitsvorming voortdurend beïnvloed. In die identiteitsprocessen spelen kenmerken zoals etniciteit, gender, klasse, religie of levensbeschouwing, opleidingsniveau en seksuele oriëntatie steeds een rol. Sommige identiteitskenmerken lijken voor eeuwig vast; anderen zijn in de levensloop veranderlijk.

De betekenissen die de omgeving of maatschappij geeft aan die identiteitskenmerken kunnen ook heel divers zijn, en veranderen ook doorheen de tijd. Vaak zijn die betekenissen ook met bepaalde waardeoordelen en vooroordelen verbonden. In veel samenlevingen werd en wordt het vrouwelijke, en dus individuen die als 'vrouw' werden geïdentificeerd, als minderwaardig aan mannen gewaardeerd. Blanke of witte mensen werden en worden in veel samenlevingen ook als superieur aan zwarte of gekleurde mensen beschouwd.

In onze huidige samenleving werken dergelijke waardeoordelen en machtsposities nog door; mensen met een hoger inkomen, een hoger opleidingsniveau en een middenklasse afkomst worden dikwijls als 'geslaagder' beschouwd dan mensen uit een arbeidersmilieu, huisvrouwen of werklozen. Homoseksuelen of transgenderpersonen worden vaak als afwijkend beschouwd van de heteroseksuele normidentiteit.

Identiteit definiëren we dan ook als een meervoudig en evolutief concept. **Identiteit krijgt vorm op het kruispunt van meerdere op elkaar inwerkende en versterkende invloeden.** Gender, etniciteit, leeftijd, religie en zo meer alsook de bestaande machtsverhoudingen in een bepaalde samenleving spelen dus een cruciale rol in de identiteitsvorming en -beleving.

"Er zijn veel mediafiguren die in Peru zich outen als homoseksueel en dat is zeer goed, zo is er een voorbeeld van een journalist die zich outte door middel van een boek. Op die manier heeft hij deuren opengemaakt. Dat maakt dat ook anderen de moed hebben gehad om uit de kast te komen."
(Interview met Rocio, Peru, 1ste generatie)

Beeldvorming omvat alles wat de 'ander' ziet van en denkt over de identiteit, de kenmerken en gedragingen van een individu. Beeldvorming over iets of iemand komt niet alleen tot stand door persoonlijke ervaringen. Opvoeding, familie, omgeving, school en werk, maar ook de media, verhalen en algemene mythes zijn contexten waarin de beeldvorming tot stand komt. Ook hier spelen machtsverhoudingen, die vaak gepaard gaan met in- en uitsluitingsmechanismen een rol.
Hierbij worden individuen vaak vastgepind op één aspect van hun identiteit (bijvoorbeeld 'moslim' zijn of 'homo' zijn), alsof ze geen andere identiteitskenmerken hebben, die ze met anderen ook delen. Onderscheid maken tussen 'wij' en 'zij' is hier een voorbeeld van.